

## لغو نهایی کاپیتولاسیون در ایران



23 اردیبهشت 1358

واژه کاپیتولاسیون capitulation از کلمه لاتین capitulare مشتق شده به معنی انعقاد عهدنامه و قرارداد و یا خود عهدنامه آمده است. اما کاپیتولاسیون در مفهوم عامه حقوقی عبارتست از نظام قضاوت کنسولی و برخی تضمینات و امتیازات و مصونیت های قضایی که به موجب تصمیمات یکجانبه یا اسناد قضایی دیگر به دول مسیحی در سرزمین های غیر مسیحی داده می شد. به اتکای این امتیاز یک کشور اقتدارات برون مرزی به ضرر کشور دیگری پیدا می کرد و طبق آن اتباع بیگانه از شمول قوانین جزائی و مدنی در قلمرو کشور میزبان مستثنی می شدند.

این گونه قراردادهای اغلب دولت های اروپایی با دولت های آسیایی و آفریقایی می بستند، زیرا دستگاه قضایی این کشورها را برای حمایت کافی از شهروندان خود صالح نمی دانستند. این رسم در قرن بیستم رفته رفته برافتاد و کشورهای ژاپن (1899)، ترکیه (1923)، تایلند (1927)، ایران (1928)، مصر (1937) و چین (1943) آن را لغو کردند.

حق کاپیتولاسیون در ایران، اولین بار در معاهده "ترکمن چای" در سال 1203 هجری شمسی به روسیه داده شد و پس از آن بسیاری از دولت های دیگر نیز با استفاده از اصل "کامله الوداد" صاحب این حق شدند. اسپانیا، فرانسه، آمریکا، انگلیس، آلمان، ایتالیا، عثمانی و .... از جمله این کشورها بودند. کاپیتولاسیون، اصل حاکمیت و استقلال کشور را متزلزل می کرد به همین دلیل، مردم ایران عکس العلمهای شدیدی از خود نشان می دادند.

پس از انقلاب روسیه حق کاپیتولاسیون روس ها لغو شد و سرانجام مجلس شورای ملی در 1306، الغای کاپیتولاسیون برای همه کشورها را اعلام کرد. اما در 21 مهر ماه 1343، لایحه مستشاران و اتباع آمریکا در ایران مجدداً مورد تصویب در مجلس سنا و شورای ملی قرار گرفت. در 4 آبان 1343 امام خمینی (ره) با ایراد سخنرانی کوبنده ای موضع نهضت را برابر استکبار شرق و غرب مشخص کردند. در همان روز اعلامیه ای از ایشان در تیراژ وسیعی منتشر شد که امام در این اعلامیه تصریح نمودند که تصویب کاپیتولاسیون اقرار به مستعمره بودن ایران است و رای مجلس خلاف اسلام و قرآن و از اعتبار قانونی ساقط می باشد، سخنان حضرت امام، طوفان عظیمی در جامعه برپا کرد و رژیم مجبور شد در 13 آبان 1343، امام را دستگیر و به ترکیه تبعید کند. سرانجام با پیروزی انقلاب اسلامی، به پیشنهاد هیات وزیران و تصویب شورای انقلاب اسلامی در تاریخ 23 اردیبهشت 1358 حق کاپیتولاسیون و امتیازات و ملحقات آن برای همیشه لغو شد.

[www.irdc.ir/event.asp?id=23](http://www.irdc.ir/event.asp?id=23)